

Seksuaalisuudesta puhuminen nuorelle

9.8.2019

”Ostin sulle paketin kondomeja, niin voit halutessasi tutustua niihin rauhassa.”

”Voih, tässä ohjelmassa on pelkkiä ydinperheitä, joissa on isä, äiti, tyttö ja poika. Oikeasti maailma ei kyllä ole tuollainen, vai mitä?”

Harvalla aikuisella on omasta lapsuudestaan täydellistä mallia seksuaalikasvatuksesta. Silloin on hyvä pysähtyä pohtimaan, millaista seksuaalikasvatusta olisi itse lapsena ja nuorena halunnut. Mitä tietoja olisi tarvinnut? Miten olisi halunnut aikuisten puhuvan seksuaalisuudesta?

Seksuaalikasvatus on jokaisen ihmisoikeus ja sen tavoitteena on, että nuori omaksuu sellaiset tiedot, taidot, asenteet ja arvot, joiden avulla hän voi nauttia omasta seksuaalisuudestaan ja luoda sekä ylläpitää tyydyttäviä ihmissuhteita. Se myös valmistaa lapsia ja nuoria tekemään tietoon perustuvia päätöksiä. Esimerkiksi varhaiset yhdynnyt ja seksin riskikäyttäytyminen vähenevät, kun lapsille annetaan laadukasta ja oikea-aikaista seksuaalikasvatusta.

On tärkeää, etteivät nuoret jää pornosta tai kavereilta saadun tiedon armoille, vaan saavat aikuisilta oikeaa tietoa seksuaalisuuden eri osa-alueista.

Kuinka puhua seksuaalisuudesta?

Koulussa seksuaalikasvatukselle ei usein ole riittävästi aikaa ja isossa ryhmässä pohdittavien asioiden kysyminen saattaa nolostuttaa. Siksi on tärkeää, että myös kotona seksuaalisuuteen liittyvistä asioista keskustellaan. Nuoren arjessa on hyvä olla aikuisia, joilta voi kysyä asioita aina, kun ne tulevat mieleen.

Jos puhuminen seksuaalisuudesta tuntuu aluksi vaikealta, voi aloittaa hyvin pienistä asioista: kommentoimalla aiheeseen liittyvää uutista tai juttelemalla aiheesta toisen aikuisen kanssa niin, että nuori on kuulolla. Puheesta kannattaa tehdä arkipäiväistä, jolloin nuori oppii, että kotona voi puhua avoimesti myös seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

Jos päättää, että kertoo lapselle asioista vasta sitten kun lapsi niistä kysyy, voi olla, ettei hän ikinä uskalla tai osaa kysyä mitään. Näin hän jää vaille tietoa, jota hän ihmissuhteissaan ja elämässään tarvitsisi.

Tärkeää on, että aikuinen ei kerro omasta seksuaalisuudestaan eikä utele tarpeettomasti lapsen henkilökohtaisia asioita, vaan asioista puhutaan yleisellä tasolla. Oleellista on, että seksuaalisuudesta puhutaan aina kauniisti ja erilaisuutta arvostaen. Nuoren kanssa voi puhua seksuaalisuudesta kehon, tunteiden ja ihmissuhteiden, seksuaalioikeuksien sekä yhteiskunnan ja lainsäädännön näkökulmista. Keskustelu kannattaa aloittaa itselle luontevimmasta aiheesta.

Jos puhuminen tuntuu itselle ylitsepääsemättömän vaikealta, voi nuorelle vinkata sopivasta nuorille suunnatusta nettisivustosta (esimerkiksi MLL:n Nuortennetti) tai ostaa aihetta käsittelevän kirjan, jota nuori voi rauhassa tutkia.

Kerro kuinka keho toimii

Murrosiän muutoksista on hyvä kertoa positiivisina asioina kohti aikuisuutta ja muistuttaa, ettei murrosiän tahtia yleensä voi hidastaa tai nopeuttaa – jokainen etenee siinä omassa tahdissaan ja on hyvä juuri sellaisena kuin on.

Kerro vaikka näin:

”Kerro sitten kun sulla alkaa kuukautiset, niin käydään ostamassa sulle erilaisia suoja, joita voit sitten kokeilla. Varataan myös särkylääkettä, jota voit tarvittaessa ottaa. Ja kannattaa merkata sitten kuukautiset aina kalenteriin, niin osaa sitten suunnilleen arvioida milloin ne tulee, kunhan muuttuvat säännölliseksi.”

”Sullakin voi alkaa pian yölliset siemensyöksyt, ne on ihan normaaleja. Viet sitten vain lakanat pyykkiin ja laitat puhtaat tilalle.”

Nuoren kuuluu tietää myös seksitaudeista, ehkäisystä, hedelmällisyydestä, raskauden oireista ja toisaalta raskauden keskeytyksestä. Hänen on hyvä tietää myös, mistä omassa kunnassa saa seksuaaliterveyspalveluita.

Kerro vaikka näin:

"Oletteko te puhuneet koulussa jo seksitaudeista? Toin sulle niistä oppaan ja ostin samalla kondomeja, jos haluat jo tutustua niihin. Seksitaudit voi olla tosi inhottavia eikä niiden tartunnasta välttämättä tiedä mitään ennen kuin menee testeihin. Voitaisiin muuten joku päivä katsoa netistä, missä meidän paikkakunnalla voi käydä testaamassa itsensä."

Puhu tunteista ja ihmissuhteista

Nuori peilaa paljon itseään muista nuorista ja pohtii kelpaamistaan muille. Nuori kokee ihastumisen tunteita ja miettii, voisiko itse olla ihastumisen kohde. Oma seksuaalisuus voi herättää voimakkaitakin tunteita.

Nuoruudessa opitaan pikkuhiljaa myös seksuaalisuuden sosiaalisista puolista eli siitä, kuinka olla romanttisessa ihmissuhteessa. Kuinka ilmaista ihastukselle, että on hänestä kiinnostunut? Kuinka vastata flirttiin? Mitä tehdä, jos saa osakseen epätoivottua huomiota? Miten eri tavoin voi seurustella? Mitä tarkoittaa tasa-arvo seurustelusuhteessa? Entä vaikuttaako ihmisen uskonto tai kulttuuri tapaan seurustella? Onko vertaispaineella osuutta nuorten seurusteluun?

Kysy tai kerro vaikka näin:

"Mitä sä tekisit, jos sua pyytäis kahville joku sellainen, josta sä et ollenkaan piittaa?"

"Muistathan, että sun ei tarvitse seurustella ja hankkia kokemuksia, vaikka muut niillä rehenteliskin. Monesti se on vain pelkkää puhetta. On järkevää odottaa, että tapaa sellaisen ihmisen, josta oikeasti välittää ja joka osaa arvostaa sua just sellaisena kun sä oot."

Nuoren kanssa ajankohtaisia aiheita voivat olla mustasukkaisuus tai se, kuinka selvitä petetyksi tai jätetyksi tulemisen aiheuttamista tunteista. Jossain vaiheessa nuori voi joutua pohtimaan sitä, kannattaako seurustelusuhteessa jatkaa.

Kysy vaikka näin:

"Miltä susta tuntuu nähdä Paju toisten seurassa? Tuleeko sulle koskaan mustasukkainen olo?"

”Kurjaa, että teillä meni poikki. Onko sulla sitä kova ikävä? Suru kestää aikansa, mutta pikkuhiljaa olo kyllä helpottuu. Haluatko, että tehdään jotain yhdessä?”

Kerro seksuaalioikeuksista

Seksuaalioikeudet ovat tärkeä osa seksuaalikasvatusta. Seksuaalioikeuksiin kuuluu jokaisen oikeus toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan haluamallaan tavalla kuitenkin lakeja ja toisten ihmisten seksuaalioikeuksia loukkaamatta sekä oikeus tietoon, palveluihin ja suojeluun. Jokaisella on myös oikeus omaan seksuaaliseen suuntautumiseen sekä sukupuolen ilmentämiseen itselle luontevalla tavalla. Myös seksuaalista itsemääräämisoikeutta on hyvä käsitellä nuoren kanssa: kukaan ei saa pakottaa häntä minkäänlaisiin seksuaalisiin tekoihin ilman hänen omaa suostumustaan ja että seksistä voi perääntyä missä vaiheessa vain.

Kun koskemattomuudesta ja jokaisen omista rajoista on puhuttu lapsen kanssa jo pienestä pitäen, hän tietää, kun näitä rajoja rikotaan. Jos aiheesta on puhuttu aikuisten kanssa, hän uskaltaa todennäköisesti tulla kertomaan, mikäli joku on kohdellut häntä huonosti.

Kerro vaikka näin:

”Oi, tuo vain läppäisi tuota toista pyllylle! Nykyään tuo olisi seksuaalista häirintää. Kerrothan meille heti, jos joku tekee sulle noin tai muuten koskettelee sua ilman sun lupaa.”

Keskustele seksuaalisuudesta yhteiskunnassa ja lainsäädännössä

Myös ympäröivä yhteiskunta sekä lainsäädäntö vaikuttavat ihmisten välisiin suhteisiin. Nuoren kanssa voi pohtia esimerkiksi sitä, miten media vaikuttaa sukupuolirooleihin? Tai onko sukupuolella väliä ammatinvalinnassa tai työelämässä? Entä mitä laki sanoo seksin myymisestä, eri ikäisten ihmisten välisestä seksistä tai seksin harrastamisesta julkisella paikalla?

Osa laeista suojaa erityisesti lapsia ja nuoria ja turvaa heidän kasvuaan. Näistä laeista myös nuoren on hyvä tietää. Lain mukaan kiellettyä on muun muassa

- lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (jonka mukaan aikuinen ei saa olla seksisuhteessa tai harrastaa minkäänlaista seksuaalissävytteistä viestittelyä alle 16-vuotiaan lapsen kanssa tai alle 18-vuotiaan lapsen kanssa, jos on esim. hänen ohjaajansa tai opettajansa).
- seksuaalinen ahdistelu (eli vastentahtoinen seksuaalissävytteinen koskettelu)
- seksin osto alle 18-vuotiaalta (joko rahaa, tavaroita, päihteitä tai palveluita vastaan)
- alle 18-vuotiasta koskevien seksuaalissävytteisten kuvien pyytäminen, ottaminen, välittäminen, myyminen tai hallussapito

- raiskaaminen eli sukupuolielimestä tunkeutuminen toisen kehoon tai sukupuolielimen ottaminen omaan kehoon väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten. Teko katsotaan raiskaukseksi myös, jos uhri on tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia kykenemätön puolustamaan itseään tai ilmaisemaan tahtoaan.

Lain mukaan jo ylläolevien tekojen yritykset on rangaistava. Nuoren on tärkeää tietää, että hän voi kertoa turvallisesti aikuiselle, mikäli on ollut tällaisten tekojen kohteena.

Kerro vaikka näin:

”Onko joku aikuinen pyytänyt sulta alastonkuvia? Kerrothan meille aina, jos näin käy, niin tehdään asiasta rikosilmoitus. Sellaisten ihmisten kanssa ei kannata jäädä netissä juttelemaan, vaikka se olisikin imartelevaa ja tuntuisi jännittävältä. Niistä viesteistä voi jäädä tosi ikävä olo. Paljastavia kuvia ei tosiaan kannata jakaa kenellekään, sillä niitä voidaan käyttää kiristykseen tai levittää ilman lupaa.”

Aiheeseen liittyvät

Tietopaketti yläkoulun aloittajan vanhemmille

- > Hyvä alku yläkouluun kampanjasivusto

Lisää lukemista nuoren kehityksestä

- > 12-15 -vuotiaan seksuaalinen kehitys
- > Vanhemmat 12-15 -vuotiaan seksuaalisen kehityksen tukena
- > Vanhemmat 12-15-vuotiaan fyysisen kehityksen tukena
- > Vanhempi, pura häirinnästä ja ahdistelusta kertomisen esteet -blogikirjoitus

Tukea vanhemmuuteen

- > MLL:n Vanhempainpuhelin ja chatti päivystää

Tietoa nuorelle

- > Nuortennetin seksuaalisuus-osio
- > Lasten ja nuorten puhelin